

Hr Hans-Jacob Bonnier
Bonnier Business Press AB
Torsgatan 21,
113 90 Stockholm
nisse@bonnier.se

19. veebruar 2016.a

Hr Meelis Mandel
Äripäeva peatoimetaja
Pärnu mnt 105,
19094 Tallinn
meelis.mandel@aripaev.ee

Merili Kukuškini ja Janika Veski

AVALDUS

Lugupeetud hr Hans-Jacob Bonnier ja hr Meelis Mandel,

03. veebruaril 2016.a nimetas žürii Bonnieri preemia nominendiks teiste hulgas ka Tuuli Jõesaare Eesti Päevalehes 17. ja 21. septembril ning 02. oktoobril 2015.a ilmunud artiklite eest, mis kajastasid ravi ja tervendamise eesmärgil kloordioksiidi (MMS) tutvustamist ja tarvitamist Eestis ning selle tegevusega seotud isikuid. Avaldajate arvates on ajakirjaniku esitamine nominendiks vastuolus hea ajakirjandustava ning Bonnieri preemia eesmärgi ja nõuetega.

Lähtuvalt avalikkusele suunatud informatsioonist on Bonnieri preemia eesmärgiks tunnustada ajakirjanikku, kes on eelneval aastal avaldanud uuriva ajakirjanduse žanris väljapaistva uudisloo. Arvestades Bonnieri preemia tähendust Eesti meediamaaastikul, peavad allkirjutanud vajalikuks pöörata nii preemia väljaandja kui žürii tähelepanu asjaolule, et T. Jõesaar ei ole viidatud artiklites avaldatud väidetes, seisukohtades ja hinnangutes arvestanud elementaarseid ajakirjanduseetika põhimõtteid ning on seejuures väljendanud ka emotsionaalselt halvustavaid seisukohti nimeliselt MMS-i omaduste kajastamist (tutvustamist) ja kasutamist soovitanud isikute aadressil ning esitanud vaeleväiteid. Selline teemakäsitus ei vasta avaldajate arvates hea ajakirjandustava nõuetele ning seab kahtluse alla nominatsiooni aluseks olevate artiklite väärtuse uuriva ajakirjandusena.

Avaldajad rõhutavad siinjuures, et mõistavad ja respektierivad sõnavabaduse tähendust ja olulisust ühiskonnas, kuid ajakirjandusvabaduse teostamine ei ole piiramatult ning sellega kaasnevad vältimatult ka kohustus järgida üldtunnustatud põhimõtteid, mis tagavad teemade ja küsimuste tasakaalustatud, objektiivse ja igakülgse käsitlemise kontrollitud ja usaldusväärsete faktide alusel ning väldivad isikutele põhjendamatute kannatuste tekitamist. Seetõttu saab kvaliteetse uuriva ajakirjandusena käsitleda üksnes selliseid teemade-küsimuste käsitlemist, mille puhul on järgitud hea ajakirjandustava – ja eetika üldtunnustatud põhimõtteid.

Eesti Ajalehtede Liidu 29. jaanuari 1998.a üldkoosolekul kiideti heaks Eesti ajakirjanduseetika koodeks (edaspidi nimetatud ka **eetikakoodeks**), mis juhib tähelepanu olulistele moraalsele aspektidele, mida tuleb ajakirjanikul oma töös järgida. Eetikakoodeksi punkti 1.5. kohaselt ei tohi ajakirjandus (ajakirjanik) oma tegevusega kellelegi tekitada põhjendamatuid kannatusi, veendumata, et avalikkusel on tõesti vaja seda informatsiooni teada. Viidatud säte paneb ajakirjanikule elementaarse kohustuse kaaluda, kas artikli avaldamisel on avalikkuse jaoks uudisväärus. Sisuliselt tuleb seega ajakirjanikul analüüsida, kas artikkel on kirjutatud avalikust huvist lähtudes ning millisel määral tuleb tagada teemaga seotud isikute õiguste ja huvide kaitse. Avaldajate hinnangul peab ajakirjanik seejuures arvestama, et uuriva ajakirjanduse puhul eeldatakse põhjendatult eelkõige küsimuste igakülget läbitöötamist, erinevate asjaolude ja erinevate isikute arvamuste ning seisukohtade tasakaalustatud käsitlemist, mitte emotsionaalsete ja meelevaldsete ning isikuid põhjendamatult halvustavate hinnangute avaldamist. Nende põhimõtete eiramist ei saa uuriva ajakirjanduse puhul põhjendada ka avaliku huviga.

Avaldajate arvates ei järgi T. Jõesaare kõnesolevad artiklid eespool toodud põhimõtteid ning kajastavad põhjendamatult ja uuriva ajakirjanduse põhimõtetega vastuolus olevatena ajakirjaniku enda halvustavaid, emotsionaalseid seisukohti ja hinnanguid avaldajate ja nende tegevuse aadressil. Paratamatult jääb artiklites ajakirjaniku poolt väljendatud arvamustest ja hinnangutest mulje, et eesmärgiks on olnud eelkõige nn kõmuajakirjandusele iseloomulike võtete ja stiiliga saavutada võimalikult suuremat avaliku tähelepanu ning tekitada erinevaid spekulatsioone. Seejuures on ajakirjanik suhteliselt valimatult ja vastutustundetult avaldanud just halvustavaid hinnanguid avaldajate ja nende tegevuse aadressil. Avaldajad peavad vajalikuks oma seisukohtade põhjendamiseks selgitada alljärgnevalt.

Uuriva ajakirjanduse egiidi all avaldatava teema puhul eeldatakse võimalikult igakülge ja objektiivse informatsiooni kogumist, analüüsimist ning selle tasakaalustatud kajastamist. Seda eriti olukorras, kus soovitakse tähelepanu pöörata küsimusele, mis peaks ühiskonnas omama laiemat tähelepanu.

Eetikakoodeksi punkti 1.2. kohaselt teenib ajakirjandus avalikkuse õigust saada tõest, ausat ja igakülget teavet ühiskonnas toimuva kohta. Eetikakoodeksi punkt 1.4. sätestab, et ajakirjanik vastutab oma sõnade ja loomingu eest, ajakirjandusorganisatsioon kannab hoolt selle eest, et ei ilmuks ebatäpne, moonutatud või eksitav informatsioon.

Käesoleval juhul ei ole ajakirjanik T. Jõesaare eesmärgiks ja sooviks olnud antud teema objektiivne ning adekvaatne käsitlemine ning selleks eelnevalt kogu vajaliku informatsiooni kogumine ja kontrollimine ning püstitatud spekulatsioone välistavate asjaolude käsitlemata jätmine.

Nii on 17. septembril 2015.a avaldatud artikkel (pealkirjaga „Imeravimi usku vanemad joodavad lastele mürgist kloordioksiidi“) oma käsitluselt selgelt ühekülgne ja puudulik. Seda kinnitab kloordioksiidi olemuse, mõju ja tarvitamise tagajärgede käsitlemine valikuliselt ning jättes teadlikult kõrvale sotsiaalmeedias ([www.facebook.com MMS ja DSMO Eesti](http://www.facebook.com/MMS_ja_DSMO_Eesti) grupis) avaldatud materjalid ja seisukohad-arvamused. Tähelepanuväärne on seejuures fakt, et ajakirjanik T. Jõesaar avaldas artikli teadlikult ja eesmärgipäraselt enne allakirjutanute seisukohtade ja vastuväidetega tutvumist¹, mille raames oleksid viimased saanud avalikult edastada ka omapoolsed asjakohased selgitused kloordioksiidi tarvitamise mõju ja tagajärgede kohta erinevate publikatsioonide, artiklite, teaduslike uuringute alusel. Sellekohane

---

¹ T. Jõesaar pöördus e-kirja teel 15.septembril 2015.a, intervjuu lepitati kokku 18. septembriks 2015.a. Artikkel ilmus päev varem ehk 17. septembril 2015.a.

informatsioon oleks uuriva ajakirjanduse seisukohalt pidanud olema üheks oluliseks lähtekohaks teemaga seonduvate erinevate küsimuste selgitamisel ja asjatundjate käsitlemisel, hinnangute kogumisel ja avaldamisel. Ajakirjanik on selle asemel arusaamatult eelistanud avalikkusele esitada enda poolt antud emotsionaalseid ja avaldajate suhtes ka halvustavaid hinnanguid ja arvamusi. Ajakirjanik on ka seeläbi rikkunud head ajakirjandustava- ja eetika nõudeid.

Eetikakoodeksi punkti 4.2. kohaselt peab konflikti sisaldava materjali puhul ajakirjanik ära kuulama kõik osapooled. Käesoleval juhul on T. Jõesaar valinud selgelt subjektiivse lähenemise ning kasutanud meediaväljaannet enda poolt loodud konfliktiks teema käsitlemiseks ja võimendamiseks, mis on selges vastuolus uuriva ajakirjanduse põhimõttega – igakülgse, kontrollitud faktidel ja asjaoludel põhineva ning võimalikult objektiivse ning tasakaalustatud teema käsitlemine.

Materjali objektiivsel kogumisel ning avalikul kajastamisel oleks ajakirjanik avaldajate arvates saanud ja pidanud tasakaalustatuse huvides viitama ja selgitama ka nendele artiklitele, publikatsioonidele ja uuringutele, mis on käsitlenud kõnesoleva aine mõju selle kasutamisel mõistlikus koguses ja inimorganismi mittekahjustaval viisil. Nii näiteks on pärast kõnealuse artikli avaldamist samal päeval (ehk 17. septembril 2015.a) Pealtnägija toimetuse avaldanud Ravimiameti seisukoha (*vt lisa nr 1*), milles kinnitatakse, et seedetrakti ärritusi, iiveldamist jne võib esineda aine suures koguses manustamisel. Tegemist on olulise asjaoluga tervikuna (arvestades kogu teema käsitlemise ülesehitust ja suunitlust ajakirjaniku poolt), mille kajastamist ja selgitamist ajakirjanik T. Jõesaar on teadlikult ja eesmärgipäraselt vältinud. Ajakirjanik on selgelt püüdnud teemat käsitleda vaid skandaalihõnguliselt ja ühekülgiselt.

Artiklitest ajendatud uurimiste käigus on näiteks ka selgunud, et vastupidiselt avalikkuses tekitatud paanikale pole tuvastatud ühtegi last, kelle tervist aine manustamisega oleks kahjustatud. Tegemist on olnud põhjendamatult püstitatud spekulatsiooniga, tegelikult valeväidetega. 23. septembril 2015.a edastasid avaldajad ajakirjanikule pöördumise (*vt lisa nr 2*), milles palusid avaldada edastatud (lisatud) materjalide tuginedes vastulause avalikkuse ees avaldatule. Vaatamata sellele, et eetikakoodeksi punkt 5.1 kohaselt oleks ajakirjanik T. Jõesaar ja meediaväljaanne pidanud pakkuma avaldajatele kui otseselt puudutatud isikutele kommentaari - selgituse võimalust, seda ajakirjaniku poolt ei tehtud. Hea ajakirjandustava oleks eeldanud 23. septembril 2015.a esitatud kirjaliku seisukoha avaldamist ja käsitlemist arvestades teema aktuaalsust ning uuriva ajakirjanduse põhimõtteid.

Kirjeldatud tegevus, uuriva ajakirjanduse sildi all antud teema moonutatud ja ühekülgisel kajastamisel, saab avaldajate arvates olla kantud üksnes eesmärgist küsimuse skandaalihõnguliseks, mitte objektiivseks kajastamiseks. Teema tasakaalustatud käsitlemisel poleks ilmselt sellele olnud nii aktiivset ja elavat vastukaja ning pikemat tähelepanu. Eelnevat kinnitab allakirjutante hinnangul üheselt muuhulgas ka T. Jõesaare 05. oktoobri 2015.a artikkel, kus ajakirjanik enam ei varjagi oma subjektiivset ja negatiivset, emotsionaalset (mitte sisulist ja faktipõhist) käsitlust ja hinnanguid.

Artiklis on näiteks avaldatud järgmist: „Artikkel, mis paljastas klooridioksiidi rühmituse Eestis ja laste väärkohtlemise toksilise kemikaaliga, ilmus 17. septembril /.../ pean ausalt tunnistama, et ma arvasin, et lastekaitse on möödunud kahe ja poole nädala jooksul sellega juba aktiivselt tegelema. Ma arvasin, et kuna olen kõik enda käsutuses olevad materjalid ja tõendid politseile üle andnud, siis sealt on lastekaitse need kätte saanud ja töö käib. Ma eksisin. Ükski lastekaitsetalitus ei ole väärkoheldud laste andmete vastu huvi tundnud. /.../ ma olin jahmunud.

Ma ei teadnud, et meie lastekaitse on käsipõhine. Kui pole käsku, siis võib tegevusetult paigal istuda. Ma ei ole sellega nõus, ma ei taha sellega leppida. Nii ei saa. /.../.“ Sealjuures on ajakirjanik läinud veelgi kaugemale: „Ma loodan, et ka „Hallo, Kosmos!“ ja Telegram.ee suhtuvad nüüdsest alates avaldatava materjali sisusse kriitilisemalt. Ingrid Peek ja Mariann Joonas, te ju tegelikult ei taha õhutada lapsi mürgitavaid kultusi, ega? Ebateadustest tuleb rääkida ja paljastada nii palju šarlatane kui suudame. Me ei saa ebateadusi ära keelata aga neist tuleb rääkida ja paljastada nii palju šarlatane kui suudame.“

Jättes siinkohal kõrvale ja pikemalt käsitlemata ning põhjalikumalt analüüsivõimatu esitatud väidete ja väärtushinnangute tähenduse ja paikapidavuse antud juhtumil, ei saa sellises stiilis teemakäsitlust pidada nn uurivaks ajakirjanduseks oma üldtunnustatud põhimõtetes. Allakirjutanud leiavad, et T. Jõesaare emotsionaalselt negativistlik, kohati lausa hüsteerilisele ja selgelt isiklikule subjektiivsele käsitlusele tuginev artikkel ei vasta ainuüksi juba põhitunnustelt kvaliteetsele uurivale ajakirjandusele. Bonnier'i preemia nominendiks esitatud ajakirjaniku poolt oluliste ja vajalike asjaolude selgitamise ühekülgsust, puudulikkust ning kallutatud hoiakut kinnitavad ka konkreetsed faktid samal teemal kirjutatud teiste ajakirjanike artiklite näol. Olgu siinkohal viidatud võrdluseks Tarmo Vahteri 27. jaanuaril 2016.a Eesti Ekspressis ilmunud artiklile „MMS ei sandistanud lapsi“ (vt lisa nr 3), kus ajakirjanik käsitleb teematikat teadaolevate, kontrollitud faktide alusel oluliselt tasakaalustatumalt ja objektiivsemalt, jättes hinnangu kujundamise selgelt üksnes lugejatele.

Kui jätta kõrvale küsimus, kas T. Jõesaare artikleid saab üldse käsitleda uuriva ajakirjandusena, tuleb eraldiseisvalt rõhutada ajakirjaniku ebaetilist käitumist avaldajate kohta artiklis avaldatu osas.

Eetikakoodeksi punkt 4.8. sätestab, et ajakirjanik peab kaaluma, kas isikute identifitseerimine on tingimata vajalik ja milliseid kannatusi võib see asjaosalistele põhjustada. Tegemist on kommunikatsioonieetika ühe olulisema printsiibiga, mille eesmärgiks on selgelt kaitsta indiviidi privaatsust. Kahtlemata ei saa kõnealune kaalutus olla üksnes näiline ja privaatsuse riive peab olema sisuliselt õigustatud.

21. septembril 2015.a on T. Jõesaar avaldanud artikli pealkirjaga „Mitu meditsiini ja tervishoiutöötajat on grupis kuude kaupa laste mürgitamist pealt vaadanud“, milles ajakirjanik on märkinud: „*Kuna kloordioksiidi propageerijatena on nende nimed veebis kogu aeg avalikud olnud, avalikustab Eesti Päevaleht nad pärast pikka kaalumist ka siin. Grupi peamisteks eestvedajateks võib vaatluse põhjal pidada Merili Kukuškinit ja Janika Veskit.*“

Ajakirjaniku arusaam ja käitumine jääb siinjuures allakirjutanutele täielikult mõistetamatuks. Kuigi artiklis on viidatud kaalutluse teostamisele, ei ole ühelgi juhul objektiivselt põhjendatud isikute nimeline esile tõstmine nii ühekülgselt ja selgelt kallutatult teema käsitlemisel. Seejuures on tähelepanuväärne, et ajakirjanik pidas küll oluliseks ja vajalikuks avaldajate nimede avaldamist artiklis, kuid avaldajate poolt esitatud kirjaliku pöördumise või selles toodud seisukohtade ja selgituste avaldamist võimalikuks ja põhjendatuks ei pidanud. Kuidas selline suhtumine ja käitumine haakub hea ajakirjandustavaga ning on kooskõlas Eetikakoodeksi p-s 4.2. rõhutatud põhimõttega.

Avaldajate hinnangul on kaalutluse teostamisel isiku privaatsuse rikkumiseks kõige määravam asjaolu, kas avalikkusel on õigus isiku identiteeti teada või nad on sellest lihtsalt huvitatud. Seega tuleb kaaluda, kas identiteedi paljastamine on avaliku huvi kaalutlusel õigustatud või tehakse seda pelgalt avaliku uudishimu rahuldamiseks (mis on üheselt suunatud üksnes meediaväljaande müüginumbrite suurendamiseks). Ajakirjanik peab olema suuteline kriitiliselt

ja tasakaalustatult mõtlema, kas ja miks on antud informatsioon, st isiku identiteedi paljastamine, oluline. T. Jõesaare poolt teema ühekülgsel ja kallutatud käsitlusel esitatud põhjendus, et isikud on sotsiaalmeedia kaudu nagunii tuvastatavad, ei ole piisav argument ajakirjanduslikuks privaatsusriiveks sellises ulatuses. Seda eriti olukorras, kus isikute poolt esitatud vastulauset ei peetud isegi vajalikuks avaldada.

Antud juhul on ilmne, et T. Jõesaar avaldas avaldajate nimed ilma otsese vajaduseta ning nende poolt esitatud vastulauset ignoreerides. Ilmselgelt oli ajakirjaniku eesmärk kantud eelkõige eesmärgist saavutada kõrgendatud tähelepanu oma artiklile. Ajakirjaniku kirjeldatud tegevus põhjustas nii M. Kukuškinile, J. Veskile kui nende lähedastele põhjendamatu kannatusi ja alandusi, sealjuures kaotas M. Kukuškin töökoha ja sissetulekuallika. T. Jõesaar ilmselgelt viidatud asjaoludega ei arvestanud ning tema poolt väljendatud suhtumist avaldajatesse ei saa õigustada viitega avalikule huvile. Ka avaliku huvi järgimine eeldab hea ajakirjandustava põhimõtete järgimist.

Kokkuvõttes leiavad avaldajad, et ajakirjanik T. Jõesaare esitamine Bonnieri preemia nominendiks antud teema kajastamisel on küll meediaettevõtte õigus ja ning avaldajad peavad seda aktsepteerima. Samas peavad avaldajad vajalikuks pöörata käesolevaga avaldusega Bonnieri esindajate tähelepanu nominendiks esitatud ajakirjaniku tegevusele seoses tööga, mille alusel on peetud põhjendatuks kõnesoleva kandidatuuri esitamist Bonnieri preemia. Avaldajate arvates ei ole T. Jõesaar järginud head ajakirjandustava ja –eetikat kõnesoleva teema käsitlemisel. Ajakirjaniku poolt avaldatud meelevaldsed, emotsionaalsed ning avaldajaid põhjendamatult halvustavad ning kahjustavad hinnangud ei järgi uuriva ajakirjanduse üldtunnustatud põhimõtteid.

Allakirjutanud soovivad, et nii žürii kui preemia väljaandja kaaluvad käesolevas avalduses esitatud asjaolusid ega devalveeri Bonnieri preemia tähendust ja märgilist väärtust Eesti meediamaastikul.

Lugupidamisega

Merili Kukuškin

Janika Veski

Lisad:

1. Pealtnägija toimetuse poolt 17. septembril 2015.a avaldatud Ravimiameti seisukoht;
2. M. Kukuškini ja J. Veski 23. septembri 2015.a kirjalik pöördumin Eesti Päevalehe peatoimetaja poole;
3. Tarmo Vahteri 27. jaanuari 2016.a Eesti Ekspressis avaldatud artikkel „MMS ei sandistanud lapsi“.